

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Порівняльна етнопсихологія»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Етнологія»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри етнології
і археології

Протокол № 13 від 28 червня 2023 р.

м. Івано-Франківськ - 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Порівняльна етнопсихологія»
Викладач (-і)	Дрогобицька Оксана Ярославівна, к.і.н., доцент
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
E-mail викладача	oksana.drohobytska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний 1. Нормативні навчальні дисципліни. 1.2. Цикл професійної підготовки. 1.2.1. Теоретична підготовка.
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/семінарських занять, або ж щочетверга після занять з 14.00 до 15.00 в 619.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>«Порівняльна етнопсихологія» є нормативним курсом, передбаченим навчальним планом для здобуття освітнього рівня магістр історії та археології за освітньою програмою «Етнологія». Курс зорієнтований на застосування здобувачами отриманих знань, умінь і навичок у майбутній професійній діяльності.</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес становлення порівняльної етнопсихології як науки, етнопсихологічні особливості народів світу, специфіка українського національного характеру, найновіші досягнення зарубіжної та вітчизняної етнопсихології. Велика увага у рамках курсу відводиться проблемам методології дослідження, формування етнічних стереотипів та установок, явищу етноцентризму, питанням національного складу і національного характеру, особливостям міжетнічного спілкування та етнокультурної адаптації в умовах іноетнічного середовища.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення дисципліни є: засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на другому (магістерському) рівні вищої освіти за галуззю знань 03 Гуманітарні науки, спеціальністю 032 «Історія та археологія», освітньою програмою «Етнологія» з дисципліни «Порівняльна етнопсихологія».</p> <p>Основними цілями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі історії та етнології, які вміють здійснювати етнопсихологічні дослідження: проводити спостереження, анкетування, опитування респондентів; • ознайомлення студентів із найновішими досягненнями зарубіжної та вітчизняної етнопсихології; • виховання етнічної толерантності, поваги до власних традицій і звичаїв, а також до представників інших етносів. 	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу інформації з порівняльної етнопсихології.
- ЗК02. Здатність працювати автономно.
- ЗК03. Здатність спілкуватися українською мовою, як усно, так і письмово.
- ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, в тому числі і з проблем порівняльної етнопсихології.
- ЗК06. Здатність спілкуватися у міжнародному контексті.
- ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт з порівняльної етнопсихології;
- ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності:

- СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні, етнографічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти з етнопсихології, узагальнювати інформацію.
- СК02. Здатність здійснювати історичні, етнопсихологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій етнології і етнопсихології.
- СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати етнопсихологічних досліджень і професійної діяльності у сфері історії, археології та етнології;
- СК07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.
- СК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень у сфері порівняльної етнопсихології.
- СК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.
- СК11. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження в галузі порівняльної етнопсихології.
- СК12. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з порівняльної етнопсихології, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

Програмні результати навчання

- ПР01. Вміти аналізувати теоретичні та методологічні проблеми порівняльної етнопсихології, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень;
- ПР04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері порівняльної етнопсихології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів;
- ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії, етнопсихології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;
- ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, результатів етнопсихологічних досліджень, участі у наукових, етнографічних експедиціях тощо;
- ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень з порівняльної етнопсихології і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12

семінарські заняття		18	
самостійна робота		60	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3-й семестр	032 «Історія та археологія» ОП Етнологія	2-й курс	нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	семінари	самост. роб
Тема 1. Порівняльна етнопсихологія як наука	2		2
Тема 2. Методологія етнопсихології	2		6
Тема 3. Історія розвитку етнопсихології як науки		2	4
Тема 4. Статичні компоненти психології етносу		2	4
Тема 5. Динамічні компоненти психології етносу		2	6
Тема 6. Етнічні установки і стереотипи. Етноцентризм.	2	2	6
Тема 7. Крос-культурна психологія дитинства	2		4
Тема 8. Психологічні особливості етносів		6	6
Тема 9. Порівняльно-культурне вивчення пубертату			6
Тема 10. Проблема ментальності українців у наукових дослідженнях ХХ – ХХІ ст.	2	2	4
Тема 11. Особливості українського національного характеру		2	8
Тема 12. Етнопсихологія представників етнографічних груп Прикарпаття.	2		4
	ЗАГ:	12	18
			60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань (максимум 50 балів) та результатів екзаменаційної роботи (максимум 50 балів).</p> <p>Підсумковий бал за поточний контроль знань складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 20 балів), балу за контрольну роботу (максимально 20 балів) і балу за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) та в сукупності становить максимально 50 балів.</p>		

<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни.</p> <p>Контрольна робота включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 теоретичні завдання (оцінюється по 5 балів кожне); • 10 тестових питань (по 1 балу за кожне питання). <p>Приклади типового завдання для контрольної роботи: Завдання № 1.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеї етнопсихології у середньовіччі. 2. Проаналізуйте особливості українського національного характеру. 3. Тестові питання. <p>Контрольна робота виконується від руки на семінарському занятті № 8 (денна форма).</p> <p>Контрольна робота також може виконуватися у тестовій формі (20 тестів по 1 балу за питання).</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.</p> <p>Оцінювання знань та науково-пошукової роботи студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою.</p> <p>На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання: «5» балів – знання студента відмінні.</p> <p>Студент глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями, використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси. Відмінно оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних дослідників етнопсихології, знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. На високому рівні вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації. Вміє проводити наукові дослідження та аналізувати їхні результати.</p> <p>«4» бали – знання студента добрі.</p> <p>Студент володіє теоретичними знаннями з курсу «Порівняльна етнопсихологія», використовує необхідну джерельну базу, інтернет ресурси. Добре оперує основними термінами і поняттями; виявляє спільні і відмінні риси в теоретико-методологічних підходах українських і зарубіжних дослідників етнопсихології; знає методологію наукового дослідження; аналізує, співставляє та узагальнює матеріал. Вміє порівняти різні явища і процеси, дати вичерпний аналіз проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. Вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу. У деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.</p>

	<p>«3» бали – знання студента задовільні.</p> <p>Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, є суттєві помилки. Погано оперує основними термінами і поняттями; не достатньо знає методологію дисципліни. Не достатньо аналізує, співставляє та узагальнює матеріал з етнопсихології. Не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки. Не завжди вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації.</p> <p>«2» бали – знання студента незадовільні.</p> <p>У відповіді є суттєві помилки. На належному рівні не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал з етнопсихології. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не завжди вміє використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації.</p>
<p>Самостійна робота та індивідуаль-не завдання</p>	<p>Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами.</p> <p>Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється у вигляді тестового контролю та підготовки індивідуального проекту.</p> <p style="text-align: center;"><u>ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПРОЕКТУ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Експеримент як метод етнопсихологічного дослідження. 2. Українська національна школа в етнопсихології: історія і сучасність. 3. Сучасні дослідження в галузі етнопсихології в Україні. 4. Етноцентризм як соціально-психологічне явище. 5. Ксенофобія і мігрантофобія: причини і форми прояву. 6. Г.Лебон та його «Психологія мас». 7. Етнографія дитинства. 8. Етнопсихологія сім'ї. 9. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. 10. Етнопсихологічні особливості населення Прибалтики. 11. Етнопсихологія французів. 12. Етнопсихологія італійців. 13. Етнопсихологічні особливості німців. 14. Етнопсихологічні особливості японців. 15. Етнопсихологічні особливості росіян. 16. Етнопсихологічні особливості арабів. 17. Етнічні стереотипи українців. 18. Етнопсихологія американців. 19. Етнопсихологічні особливості шведів та норвежців. 20. Етнопсихологічні особливості китайців. 21. Етнопсихологічні особливості кавказьких етносів.
<p>Умови допуску до підсумково-го контролю</p>	<p>Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів.</p>

Підсумковий контроль	<p>Форма підсумкового контролю – екзамен. Форма здачі екзамену – письмова. Екзаменаційна робота оцінюється від 1 до 50 балів. Екзаменаційний білет включає 4 завдання: 3 теоретичних питання (по 10 балів за кожне) та 1 тестове (20 тестів по 1 балу за кожну правильну відповідь).</p>						
	<p>Розподіл балів за екзаменаційну роботу</p>						
	Завдання		Кількість балів				
	Теоретичне		10				
Теоретичне		10					
Теоретичне		10					
Тестове		20 балів					
<p>Розподіл балів, які отримують студенти за курс</p>							
Поточне оцінювання та самостійна робота						Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
Поточне оцінювання	Індивідуальне завдання	Сума	Поточне оцінювання	Контрольна робота	Сума	50	100
T1-T6			T7-T12				
10	10	20	10	20	30		
T1, T2 ... – теми.							
<p>7. Політика навчальної дисципліни</p>							
<p>Письмові роботи:</p> <p>Контрольна письмова робота виконується студентами на 8 семінарському занятті. У якості індивідуального завдання студент замість індивідуального проекту, може підготувати до друку статтю, тези конференції, присвячені проблемам етнопсихології. Тези чи стаття мають відповідати усім вимогам, містити наукову новизну та належно оформлений бібліографічний апарат.</p> <p>Індивідуальний проект (завдання) можна виконати у вигляді підбірки джерел до обраної теми, презентації, відеоролику.</p>							
<p>Академічна доброчесність:</p> <p>Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/</p> <p>У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.</p>							
<p>Відвідування занять:</p> <p>Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою</p>							

успішного складання іспиту з курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу запізнення на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 14.00 год. – 15.00 год.

Пропущене заняття студент може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо.

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.)
<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Базова література

1. Гримич М. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців. К., 1999.
2. Данилюк І.В. Етнічна психологія як галузь наукового пізнання. Монографія. Київ: Самміт-книга, 2010. 432 с
3. Дрогобицька О. Я. Етнопсихологія етносів: хрестоматія до дисципліни спеціалізації «Порівняльна етнопсихологія». Івано-Франківськ : ПНУ, 2014. 174 с.
4. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник. / За ред. Л. Е. Орбан та ін. Івано-Франківськ, 1994.
5. Етнопсихологія / Укладачі Ольховецький С.М., Ольховецький В.С. Умань: Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2019. 155 с.
<https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream.pdf>
6. Крюкова М., Форманюк Ю. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса : Фенікс, 2020. 106 с. <https://cutt.ly/HEfM2wB>
7. Львовичкіна А. Етнопсихологія: Навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 128 с.
8. Павленко В. Етнопсихологія: підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с. <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/2019.pdf>
9. Павленко В., Таглін С. Етнопсихологія. К., 1999. 274 с.
10. Махній М., Скок М. Історія психологічної думки: Навч. посібник. Чернівці: Чернівцівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2010. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://makhnii-history.blogspot.com/>
11. Пірен М. Основи етнопсихології: Підручник. К., 1996.
12. Пірен М. Етнопсихологія: підручник. К., 2011. 526 с.
13. Савицька О., Співак Л. Етнопсихологія: навч. посібник. К.: Каравела, 2011. 264 с.
Режим доступу: [http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.%D0%92.%20%D0%A1%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%B0%D0%BA%20%D0%9B.%D0%9C.%20\(1\).pdf](http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.%D0%92.%20%D0%A1%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%B0%D0%BA%20%D0%9B.%D0%9C.%20(1).pdf)
14. Українська душа. К.: «Фенікс», 1992. 128 с.

15. Цюняк О. Етнопсихологія. Івано-Франківськ: Ярина, 2018. 132 с.
<http://lib.pu.if.ua:8080/bitstream/2018.pdf>

16. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1993. 74 с.

Додаткова література

17. Бочковський О. Вступ до націології [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ukrstor.com/ukrstor/natiologia.html>

18. Грабовська, І. Сучасні українці у дзеркалі чужих та власних стереотипів // Сучасність. 2004. № 9. С. 138–147.

19. Губко О. Психологія українського народу: наук. дослідж. в 4 кн. Кн. 1. Психологічний склад праукраїнської народності. К., 2003. 400 с.

20. Дорошенко В. Література з етнопсихології (Короткий бібліографічний огляд) // Народна творчість та етнографія. 1998. № 4. С. 105-107.

21. Кривонос І. В. До джерел української етнопсихології // Педагогіка і психологія. 2007. №2. С. 119 – 125.

22. Махній М. М. Homo ethnikos: психологія і культура. Чернівці: Видавець Лозовий В.М., 2012. 400 с. http://issuu.com/98125/docs/homo_ethnikos

23. Мірчук І. Етнопсихологія і культура українського народу // Народна творчість та етнографія. 2001. № 1-2. С. 37-46.

24. Онацький Е. Особливості етнопсихології українців // Народна творчість та етнографія. 2001. № 3. С. 43-53

25. Кулаковська С. Роль ЗМІ у формуванні етностереотипів у поліетнічному суспільстві (на прикладі грецької преси). [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2372>

Інформаційні ресурси

1. http://skit-orel.ru/etnopsihologiya-etnopsikhologiya_a_m_lovochkina/39/ - Львовчкіна А.М. Етнопсихологія. Навчальний посібник. К.: МАУП, 2002. 144 с. [Електронний ресурс].

2. http://img0.liveinternet.ru/images/attach/c/2//3874/3874113_new_antro.doc - Махній М. Незвичайна антропологія: Науково-популярний курс. Чернівці, 2011. 188 с. [Електронний ресурс].

3. http://makhniy.blogspot.com/2010/07/blog-post_30.html - Махній М. Невербаліка і культура. К.: Vloх.ua, 2009. [Електронний ресурс].

4. http://pidruchniki.ws/17560405/psihologiya/suchasne_rozuminnya_predmetu_etnichnoyi_psihologiyi - Савицька О. Етнопсихологія.

5. <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Ident-62307.pdf> - Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування. К.: НІСД, 2011. 336 с.

Викладач

О.Я. Дрогобицька
ініціали, прізвище